

УДК: 378.147-322+378.14+378.126

Люй Цзін,
аспірантка Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ (ФОРТЕПІАННОЇ) ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлюється методика формування концертно-виконавської компетентності майбутніх піаністів-виконавців з КНР. У даному контексті автор розглядає наступні педагогічні умови: мотивація майбутніх піаністів з КНР на формування концертно-виконавської компетентності як професійно-пріоритетної у підготовці виконавця-інструменталіста; залучення студентів-магістрантів до інтенсивної концертно-виконавської практики; організація самовдосконалення майбутніх піаністів з КНР у контексті формування концертно-виконавської компетентності.

Ключові слова: педагогічні умови, концертно-виконавська майстерність, форми, методи, елективний курс, фахова підготовка, концертно-виконавська компетентність іноземних студентів магістрантів, формування концертно-виконавської компетентності.

В статье освещается методика формирования концертно-исполнительской компетентности будущих пианистов-исполнителей с КНР. В данном контексте автор рассматривает следующие педагогические условия: мотивация будущих пианистов из КНР на формирование концертно-исполнительской компетентности как профессионально-приоритетной в подготовке исполнителя-инструменталиста; привлечение студентов-магистрантов к интенсивной концертно-исполнительской практике; организация самосовершенствования будущих пианистов из КНР в контексте формирования концертно-исполнительской компетентности.

Ключевые слова: педагогические условия, концертно-исполнительское мастерство, формы, методы, элективный курс, профессиональная подготовка, концертно-исполнительская компетентность иностранных студентов магистрантов, формирование концертно-исполнительской компетентности.

The article highlights the methodology for the formation of concert-performing competence of future pianists and performers with the PRC. In this context, the author considers the following pedagogical conditions: the motivation of future pianists from the China (PRC) for the formation of concert-performing competence as a professional-priority in the preparation of the

instrumentalist; Attraction of undergraduates to intensive concert practice; Organization of self-improvement of future pianists from China in the context of the formation of concert-performing competence. Particular attention is paid to the stages, the main provisions, the forms and methods that guided the selection of pedagogical conditions. Among them: the elective course «Fundamentals of the formation of concert performance competence», the program «I Learn to Perform on the Stage», the program of self-development of concert performance competence, exercises, autogenic trainings, etc.

Key words: *pedagogical conditions, concert-performing skills, forms, methods, elective course, vocational training, concert and performing competence of foreign students graduate, forming concert performance competence.*

Для музичної педагогіки Китаю стає актуальним забезпечення ефективного функціонування професійної системи підготовки музикантів-виконавців та педагогів по музичному вихованню дітей та підлітків. У даній системі надзвичайно затребуваними є вокальне виховання, фортепіанне виконавство, виховання майбутніх оркестрантів тощо. Розгляд процесу виконавської підготовки студентів в педагогічних університетах Китаю дає можливість дійти висновку, що в них контингент студентів має недостатню передпрофесійну складову, що в значній мірі впливає і на подальший процес їхньої професійної освіти. Це пов'язано із тим, що перша ступінь з чотирьохступеневої системи професійної музичної освіти в Китаї, мета якої полягає у підготовці спеціаліста в області музичної освіти, не забезпечує достатньої інструментальної підготовки. Рівень загальної музичної культури подекуди також залишає бажати кращого.

Саме тому, проблема формування концертно-виконавської компетентності майбутніх піаністів з КНР у процесі фахової (фортепіанної) підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України є актуальною для сучасної педагогіки, теорії і практики музичного навчання та виховання.

Проблема музичного виконавства є предметом розгляду не лише музикознавства, а й інших наук, таких, як філософія, психологія. Так, цьому питанню присвячена низка досліджень відомих науковців у цих галузях: В. Басіна, М. Бахтіна, Л. Вигоцького, М. Когана, І. Кона, Д. Кирнарської, О. Леонтьєва, В. Мазепи, С. Рубінштейна, М. Степанової та ін.

Вагомий внесок у досліджувану проблему зробили музикознавці Б. Асаф'єв, Л. Ауер, Л. Баренбойм, А. Годстдінер, Г. Гофман, Є. Гурченко, Н. Корихалова, О. Костюк, Б. Мазепа, К. Мартінсен, М. Медушевський, В. Назайкінський.

Слід зазначити, що проблема музичного виконавства, концертно-виконавської компетентності зацікавила науковців і у такій галузі знань, як

педагогіка, що свідчить про важливість та актуальність даної тематики: Г. Нейгауз, С. Смоленський, Б. Яворський та ін.

Джерельною базою дослідження стали праці, присвячені художньому та технічному розвитку в процесі підготовки музиканта-виконавця: О. Алексєєв, Г. Прокоф'єв та ін.; проблемам формування музично-виконавського мислення: Б. Кременштейн, М. Смирнов, М. Фейгін, Б. Яворський та ін.; проблемам інтерпретації музичного твору: Л. Гаккель, Г. Гильбурд, О. Гуренко, В. Григор'єв, Г. Ципін та ін.

Особливу цінність для нас представили праці Ю. Цагареллі, присвячені питанням психології музично-виконавської діяльності.

Мета статті – висвітлити педагогічні умови формування концертно-виконавської компетентності іноземних студентів магістратури та особливості їх упровадження у процес фахової (фортепіанної) підготовки.

Науковий аналіз проблеми формування концертно-виконавської компетентності майбутніх піаністів з КНР у процесі фахової (фортепіанної) підготовки передбачає визначення низки педагогічних умов, які впливатимуть на ефективність процесу формування зазначеного утворення.

На думку З. Курлянд, психолого-педагогічні умови – це зовнішні та внутрішні обставини, що впливають на методи і форми організації навчально-виховного процесу у вищому педагогічному навчальному закладі [3].

За В. Андрєєвим, педагогічні умови – це результат цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення цілей [2, с. 124].

Отже, під педагогічними умовами формування концертно-виконавської компетентності студентів магістратури з КНР вважаємо такі обставини, які сприяють розвитку складових мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного, рефлексивного та поведінкового компонентів досліджуваного утворення у студентів, а також формують здатність останніх на високому професійному рівні здійснювати інтерпретацію музичних творів адекватну авторському сенсу та змісту у процесі концертно-виконавської діяльності.

Таким чином, ретроспективний аналіз наукової літератури з проблеми дозволив створити підґрунтя для визначення педагогічних умов формування концертно-виконавської компетентності студентів магістратури з КНР у процесі фахової (фортепіанної) підготовки: мотивація майбутніх піаністів з КНР на формування концертно-виконавської компетентності як професійно-пріоритетної у підготовці виконавця-інструменталіста; залучення студентів-магістрантів до інтенсивної концертно-виконавської практики; організація самовдосконалення майбутніх піаністів з КНР у контексті формування концертно-виконавської

компетентності.

Так, організовуючи першу педагогічну умову «Мотивація майбутніх піаністів з КНР на формування концертно-виконавської компетентності як професійно-пріоритетної у підготовці виконавця-інструменталіста» ми виходили з того, що мотивація є тією першоосновою, яка визначає професійну спрямованість людини, керує її діями. Реалізуючи означену педагогічну умову, малось на меті формувати в студентів позитивне ставлення до досліджуваного утворення, систему цінностей, які б сприяли формуванню їхньої концертно-виконавської компетентності, а також створити можливості, які актуалізують внутрішні мотиви майбутніх виконавців, формують особистісний сенс та потребу в досліджуваному утворенні.

Реалізуючи означену педагогічну умову, передбачалось виявити роль концертно-виконавської компетентності в майбутній професійній діяльності студентів-піаністів, зацікавити їх у необхідності формування досліджуваного феномена. При цьому, мотивація майбутніх піаністів з КНР на формування концертно-виконавської компетентності здійснювалася упродовж усього терміну навчання у вищому педагогічному навчальному закладі – під час проведення елективного курсу «Основи формування концертно-виконавської компетентності», шляхом спрямованості змісту фахових дисциплін (фах, концертмейстерський клас, камерний ансамбль, методика викладання фахових дисциплін у ВНЗ, історія фортепіанного мистецтва та ін.).

Відповідно до цього, мета елективного курсу «Основи формування концертно-виконавської компетентності» полягала в усвідомленні студентами-магістрантами сутності та функцій концертно-виконавської компетентності як важливої професійної якості особистості і діяльності виконавця-інструменталіста; збагаченні учасників експерименту теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, необхідними для формування концертно-виконавської компетентності.

Елективний курс вирішував такі завдання: ознайомлення майбутніх виконавців з поняттям «концертно-виконавська компетентність», її структурними компонентами; стимулювання позитивного ставлення до досліджуваного утворення; розвиток необхідних особистісних та професійних якостей студентів, емоційної усталеності, стимулювання саморефлексії; збагачення учасників експерименту теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, необхідними для формування концертно-виконавської компетентності.

З метою удосконалення системи теоретичних знань студентів із концертно-виконавської компетентності було детально розглянуто кожний з її елементів, крім того, учасники експериментальної групи визначали місце досліджуваного утворення в професійній діяльності музиканта-виконавця, її значення для ефективного здійснення майбутньої професії.

Лекційні заняття в експериментальних групах організовувалися з таких тем, як: «Концертно-виконавська компетентність: сутність поняття»; «Роль та значення концертно-виконавської компетентності в професійній діяльності музиканта-інструменталіста»; «Професійні та особистісні якості піаніста-виконавця»; «Здатність до рефлексії – важлива складова концертно-виконавської компетентності»; «Питання історії, теорії та методики фортепіанного виконавства»; «Місце та роль самовдосконалення в процесі формування концертно-виконавської компетентності».

На семінарських заняттях студентам пропонувалися типові та нетипові завдання, як-от: оргдіалог, диспут, круглий стіл, повідомлення, обговорення, бесіди, написання рефератів тощо. Ці форми були спрямовані на розвиток зацікавленості студентів, створення позитивної мотивації на оволодіння концертно-виконавською компетентністю.

Під час реалізації спецкурсу особлива увага приділялась практичним заняттям та самостійній роботі студентів, що дозволяло майбутнім піаністам з КНР удосконалювати та використовувати на практиці засвоєні знання та уявлення, а також формувати нові вміння, необхідні для оволодіння концертно-виконавською компетентністю. З цією метою студентам пропонувалось знайти в сучасних періодичних виданнях, довідковій літературі та використовуючи систему Інтернет інформацію щодо досліджуваної тематики та скласти міні-глосарій; сформулювати зміст обраної професійної діяльності; здійснити відеозапис та детальний аналіз власного концертного виступу; здійснювати виконання завдань, вправ, тренінгів направлених на саморозкриття, самодослідження, розвиток артистизму, вироблення навичок зняття емоційної напруги перед та під час концертного виступу; проводити аутогенні тренування; підготувати реферат з заданої тематики та ін.

Таким чином, заняття елективного курсу сприяли усвідомленню студентами-магістрантами сутності та функцій концертно-виконавської компетентності як важливої професійної якості особистості і діяльності виконавця-інструменталіста; збагачували учасників експерименту теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, необхідними для формування концертно-виконавської компетентності.

Другою педагогічною умовою формування концертно-виконавської компетентності студентів-інструменталістів було обрано залучення студентів-магістрантів до інтенсивної концертно-виконавської практики.

Ретроспективний аналіз наукових досліджень з проблеми та власний музично-педагогічний досвід дали можливість дійти висновку, що у процесі професійного становлення музиканта-інструменталіста, організація інтенсивної концертно-виконавської практики є ефективним засобом оптимізації (прискорення та якісного покращення) репетиційного процесу, вироблення адаптаційних, антистресових механізмів у сценічних ситуаціях, формування концертно-виконавської компетентності.

Організуючи другу педагогічну умову, ми мали на меті наблизити учасників експерименту до майбутньої професійної діяльності, допомогти їм в реалізації власного творчого потенціалу, бути конкурентоздатними професіоналами, успішно будувати професійну кар'єру та вдосконалювати свою майстерність протягом усього життя. Окрім цього, інтенсивна концертно-виконавська практика була покликана підвищувати мотивацію до фахових занять та музичного виконавства в цілому; виявляти та розвивати професійно-необхідні особистісні якості студентів: вольові, лідерські, музично-виконавські, організаційні та ін.

Реалізація зазначеної педагогічної умови відбувалась у рамках навчально-виховного процесу, що передбачав активну взаємодію дисциплін різних циклів, з використанням індивідуальних і групових занять, та програми «Вчусь виступати на сцені». Зазначена програма складалась із трьох взаємопов'язаних етапів, які сприяли ефективному розвитку виконавця-інструменталіста, його переходу на новий рівень майстерності і, як наслідок, на новий ступінь концертних виступів по якості, віртуозності, змістовності, емоційному наповненні репертуару, по конкурентній складовій серед колег-виконавців, по якості і кількості слухацької аудиторії.

Так, перший етап відображає проблеми першого виходу на сцену (домашні концерти, підбір по слуху знайомих мелодій для свят і домашніх урочистостей, початкові навички роботи над образом, характером музики), класні прослуховування, а також моделювання сценічної ситуації вдома, в класі, в залі, концерти класу.

Другий етап передбачає роботу над музичним твором, призначення стислих термінів і варіативність концертних виступів, що підкріплюють щоденне бажання займатися на інструменті з повною віддачею, ретельністю і наполегливістю, удосконалювати свої вміння з освоєння інструменту.

Третій етап передбачає розвиток студента-музиканта в процесі концертного виступу, що сприяє його творчому самовираженню; ініціацію самостійної музично-творчої діяльності, а також реалізацію творчого потенціалу музиканта-виконавця шляхом трансляції оригінальних, переконливих трактувань музичних творів у концертному виконанні; готовність музиканта зробити концертно-виконавську діяльність своєю професією, готовність до самореалізації. З метою оптимізації процесу реалізації зазначеної програми, був розроблений перелік рекомендованих концертних виступів різних ієрархічних рівнів.

Експериментальне дослідження довело, що залучення студентів до інтенсивної концертно-виконавської практики сприяло послідовному перетворенню навчальної діяльності майбутніх виконавців у професійну діяльність фахівця-професіонала; допомагало їм упоратись з проявами зайвого сценічного хвилювання; адаптуватися до несподіванок, які можуть

виникнути під час перебування на сцені, отримати більш широкі уявлення про свою майбутню професію, що є необхідними передумовами формування концертно-виконавської компетентності у студентів-магістрантів з КНР.

Третя педагогічна умова формування досліджуваного феномену «Організація самовдосконалення майбутніх піаністів з КНР у контексті формування концертно-виконавської компетентності». Реалізуючи означену педагогічну умову, бралось до уваги, що самовдосконалення є одним з найважливіших шляхів формування у майбутніх піаністів з КНР професійних якостей, набуття музично-виконавських знань, умінь та навичок, необхідних для концертно-виконавської компетентності. При цьому, усвідомлені дії, які виконувались студентами, були спрямовані на самостійне виконання, у відповідності з їх волею, рішучістю, здатністю до самоорганізації.

Процес самовдосконалення концертно-виконавської компетентності охоплював чотири етапи. Так, перший етап характеризувався встановленням чітко визначеної мети – досягнення концертно-виконавської компетентності. Також на цьому етапі кожен учасник експерименту в індивідуальній формі був ознайомлений з результатами діагностування початкового рівня зазначеного феномену.

Другим етапом реалізації даної педагогічної умови було складання спільно з учасниками експерименту програм самовдосконалення концертно-виконавської компетентності. При складанні програми слідкувалось, щоб остання відрізнялась реалістичністю, можливістю виконання. У програмах були представлені пункти, що вимагали найбільш ретельної роботи на шляху до оволодіння концертно-виконавською компетентністю. Роль експериментатора на цьому етапі полягала в проведенні віч-на-віч співбесіди зі студентами експериментальної групи, на якій відбулось обговорення, корекція та узгодження означених програм. Також студентам пропонувалися найбільш відповідні, продуктивні методи та засоби самостійної діяльності, необхідні для роботи над кожним пунктом плану.

Третій етап процесу самовдосконалення передбачав систематичну роботу студентів з реалізації програми. Слід зазначити, що в разі необхідності, дії учасників експерименту супроводжувалися підтримкою та допомогою.

На четвертому етапі процесу самовдосконалення концертно-виконавської компетентності відбулось проведення діагностичних зрізів та порівняльної характеристики до проведення діяльності з саморозвитку і після. Учасники експериментальної групи були ознайомлені з отриманими результатами, відбулось узагальнення та обговорення досягнутих результатів у процесі самовдосконалення.

Як показало спостереження за учасниками експерименту, робота з самовдосконалення у контексті концертно-виконавської компетентності

сприяла виробленню студентами досвіду внутрішньої взаємодії із самим собою, ціннісного самосприйняття, самоконтролю, самостимулювання власної активності, свідомої саморегуляції професійної діяльності, власної поведінки та внутрішнього стану. Процес самовдосконалення цілеспрямовано використовувався майбутніми піаністами-виконавцями як дієвий інструмент з набуття концертно-виконавської компетентності, та слугував досягненню досліджуваного утворення.

У результаті дослідження нами визначено педагогічні умови, реалізація яких забезпечить ефективність формування концертно-виконавської компетентності майбутніх піаністів з КНР, а саме: мотивація майбутніх піаністів з КНР на формування концертно-виконавської компетентності як професійно-пріоритетної у підготовці виконавця-інструменталіста; залучення студентів-магістрантів до інтенсивної концертно-виконавської практики; організація самовдосконалення майбутніх піаністів з КНР у контексті формування концертно-виконавської компетентності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування концертно-виконавської компетентності піаністів-магістрантів з КНР. Подальшого дослідження потребують такі напрямки як забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до професійної підготовки музикантів-виконавців, розробка навчально-методичного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеев А. Методика обучения игре на фортепиано / А. Алексеев. – М. : Музыка, 1961. – 288 с.
2. Андреев В. И. Педагогика : учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2006. – 608 с.
3. Курлянд З. Н. Формирование учителя-мастера в контексте становления его позитивной Я-концепции / З. Н. Курлянд // Проблемы педагогики вищої школи. Збірник наукових праць, вип. І. – Одеса, ПДПУ імені К. Д. Ушинського, 2003. – С. 3–5.
4. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Г. Г. Нейгауз. – М. : Классика-XXI, 1999. – 232 с.
5. Цагарелли Ю. А. Психология музыкально-исполнительской деятельности : [учеб. пособие] / Ю. А. Цагарелли. – С.-Пб. : Композитор Санкт-Петербург, 2008. – 368 с.